

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

 Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

DOCUMENTS DE TREBALL

CONSELL d'EUROPA

Exposició de motius sobre

l'ús de la presó preventiva,

les condicions en les quals té lloc

i les mesures de protecció contra els abusos

Exposició de motius per a la recomanació R(2006)13 del Comitè de Ministres als estats membres sobre l'ús de la presó preventiva, les condicions en les quals té lloc i les mesures de protecció contra els abusos

1. Definicions i principis generals

Definicions

1. La "presó preventiva" està definida de manera que exclou qualsevol període sota custòdia de la policia o d'altres membres de les forces de seguretat després d'un període curt de privació de llibertat imposada per ells o per qualsevol altra persona autoritzada a imposar aquesta mesura (per exemple, sota una detenció efectuada pels ciutadans, o *power of citizen's arrest*) a efectes d'interrogar la persona abans que es formuli una acusació, així com també qualsevol prolongació de la detenció aprovada per una autoritat judicial. Per tant, la presó preventiva serà ordenada per una autoritat judicial en una etapa posterior del procés judicial penal i també podrà ser ordenada respecte d'una persona que no ha estat de fet privada de llibertat per la policia o altres membres de les forces de seguretat ni per qualsevol altra persona amb autoritat per fer-ho. La necessitat que aquesta imposició de pèrdua de llibertat sigui ordenada per una autoritat judicial reflecteix les disposicions combinades dels articles 5(1)(c) i (3) del Conveni Europeu de Drets Humans. Aquestes previsions disposen que l'autoritat judicial competent a aquest efecte hauria de ser "un jutge o un altre funcionari autoritzat per la llei a exercir el poder judicial".¹ En alguns sistemes jurídics, les persones a l'espera d'una sentència o

¹ Vegeu, per exemple, *Schiesser v. Switzerland*, 4 de desembre de 1979, *Huber v. Switzerland*, 23 d'octubre de 1990, *Brincat v. Italy*, 26 de novembre de 1992, *Nikolova v. Bulgària*, 25 de

que esperen la confirmació d'una condemna o sentència poden continuar sent tractades com persones no condemnades i el fet que el Conveni deixés aquesta discrecionalitat a les Altes Parts Contractants ha estat reconegut pel Tribunal Europeu de Drets Humans.² Per tant es considera apropiat que les normes que regeixen la presó preventiva els siguin aplicables.

La presó preventiva generalment inclourà la detenció també ordenada per una autoritat judicial d'acord amb les normes (incloses les mesures nacionals d'execució) per a la cooperació judicial i l'extradició (inclosa l'ordre de detenció europea), però les disposicions d'aquesta Recomanació no pretenen ser en detriment dels requisits específics d'aquelles normes. A més, és evident que les disposicions de la Recomanació es poden aplicar a casos de cooperació judicial internacional en la mesura que siguin pertinents. A aquest respecte, cal recordar que l'article 5 (1)(f) del Conveni Europeu de Drets Humans fa referència expressa als procediments d'extradició i que, en conseqüència, els paràgrafs 2 i 4 de l'article 5 també s'apliquen a aquests casos.

2. La llista de “mesures alternatives” és il·lustrativa, no exhaustiva, i per tant cada Estat és lliure d'utilitzar els procediments que puguin facilitar l'administració de justícia i garantir l'ordre públic que no impliquin la privació de llibertat ni la vulneració injustificada dels altres drets humans de les persones afectades. S'esmenta el control electrònic com un exemple de les maneres en què els avenços tecnològics poden oferir nous mitjans d'abordar satisfactòriament preocupacions legítimes sobre els presumptes delinqüents sense haver de recórrer a la privació de llibertat. També cal tenir en compte que la Recomanació R(2003)20 del Comitè de Ministres als estats membres sobre noves vies per tractar la delinqüència juvenil i el paper de la justícia juvenil (article 17) especifica l'allotjament amb parents, famílies d'acollida o altres formes d'allotjament assistit com alternatives a la presó preventiva per als

març de 1999, *Pantea v. Romania*, 3 de juny de 2003 i (pel que fa als membres de les forces armades) *Hood v. United Kingdom*, 18 de febrer de 1999.

² *A Monnell and Morris v. United Kingdom*, 2 de març de 1987.

presumptes delinqüents menors d'edat. L'Annex 2 a la Recomanació R(2000)22 del Comitè de Ministres als estats membres sobre la millora de l'execució de les normes europees sobre les sancions i mesures aplicades en la comunitat reconeix la necessitat de preveure "un nombre suficient de mesures variades i adients". L'elecció de les mesures per a cada cas particular probablement estigui determinada per las circumstàncies del cas, de manera que, per exemple, per evitar col·lusions potser calgui restringir l'associació amb altres, que per evitar el risc de fugues pot caldre l'obligació de presentar-se, i que per evitar intermissions amb l'evidència, la comissió de més delictes, o l'esclat d'aldarulls greus pot ser necessari prohibir que se segueixi exercint una feina o una professió. La Norma 6 de les Normes europees sobre les sancions i mesures aplicades en la comunitat (Recomanació R(92)16) reconeix la importància del fet que es tinguin en compte les circumstàncies de la persona afectada a l'hora d'imposar mesures. La inclusió de la possibilitat que s'imposin mesures alternatives en cooperació amb un altre Estat reflecteix l'increment dels acords de reconeixement mutu signats entre estats. Encara que la seva imposició potser no sigui viable en les circumstàncies d'un cas determinat, s'hauria d'adoptar el necessari marc jurídic que permetés l'execució d'aquests acords, de manera que se les pugui imposar en els casos en què sigui apropiat.

Principis generals

3 . La insistència en el caràcter excepcional del recurs a la presó preventiva en tractar amb persones sospitoses d'haver comès un delicte abans que se les jutgi i en el fet que només se la imposi en casos individuals que així ho exigeixin estrictament per les seves circumstàncies particulars reflecteix l'efecte de les disposicions en els articles 5(1) i 6(2) del Conveni Europeu de Drets Humans, segons les ha elaborat el Tribunal Europeu de Drets Humans i l'exComissió Europea de Drets Humans. Aquesta jurisprudència ha establert, en particular, que la decisió de condemnar algú a presó preventiva no es pot fonamentar només en l'historial passat del presumpte delinqüent ni en el fet

que alguns delictes hagin estat presumptament comesos.³ L'Annex a la Recomanació R(99)22 del Comitè de Ministres als estats membres sobre la superpoblació a les presons i la inflació carcerària (article 10) també encoratja "que es faci l'ús més ampli possible de les alternatives a la detenció preventiva. El fet que la presó preventiva també tingui el propòsit de facilitar l'administració de justícia i de protegir l'ordre públic significa que no se l'hauria d'utilitzar a efectes punitius. Per tant, s'hauria de tenir en compte que la Recomanació R(2003)20 del Comitè de Ministres als estats membres sobre noves vies per tractar la delinqüència juvenil i el paper de la justícia juvenil (article 17) disposa que "La presó preventiva no s'hauria d'utilitzar mai com un càstig ni un mitjà d'intimidació, ni com un substitut de mesures de protecció de menors o de mesures de salut mental".

4 . Es reconeix que l'objectiu d'assegurar que la presó preventiva sigui excepcional i només se la imposi quan sigui estrictament necessari només es podrà assolir allà on les autoritats judicials estiguin en la posició de tractar efectivament amb riscos potencialment greus para la deguda administració de justícia per al degut ordre públic mitjançant el recurs a mesures menys restrictives relacionades amb la conducta del presumpte delinqüent. Això exigeix que l'Estat estableixi el ventall més ampli possible de mesures alternatives i garanteixi que realment se les pugui utilitzar quan les circumstàncies del cas particular així ho requereixin.

5 . És important que la situació jurídica dels reclusos en presó preventiva es vegi plenament reflectida en la manera en què se'ls tracti i gestioni, i en les condicions en les quals se'ls tingui detinguts. Se'ls suposa innocents fins que no se'ls declari culpables i no se'ls té a la presó com una forma de càstig.

Les administracions de les institucions de presó preventiva s'han d'assegurar que es tracti els reclusos en presó preventiva sense restriccions innecessàries i amb ple reconeixement del fet que la seva presumpta

³ Vegeu, per exemple, Caballero v. United Kingdom, 8 de febrer de 2000.

innocència es pot veure confirmada quan finalment els tribunals resolguin el seu cas. Això exigeix, com a mínim, que s'observin no només les Normes Penitenciàries Europees –i tant les normes d'aplicació general com les específicament aplicables als reclusos pendents de judici– sinó també les normes addicionals estipulades en la Part III.

2. L'ús de la presó preventiva

Justificació

6. El caràcter excepcional de la presó preventiva significa que la privació de llibertat que comporta només s'hauria d'imposar quan el delicte pel qual se la demana pot portar, de si mateix, a un període d'empresonament una vegada dictada la condemna. A més, caldria tenir en compte que en alguns països la presó preventiva no es permet mai quan es tracta de delictes que no comportarien pena de presó.

7. Les condicions a a.-d. que regeixen l'ús de la presó preventiva reflecteixen la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans i són acumulatives, de manera que no se la pot imposar ni prolongar si alguna d'aquestes condicions manca o deixa d'estar vigent. El requisit d'una sospita raonable implica l'existència d'evidència que vinculi objectivament la persona afectada amb el presumpte delicte. No cal que sigui suficient per garantir una condemna, però hauria de ser suficient per justificar més investigacions o l'inici d'una actuació judicial, i com més llarga sigui la durada de la condemna a presó preventiva més difícil hauria ser l'establiment d'una sospita raonable.⁴ La presó preventiva és injustificada quan és clar que no s'emprendrà o no es podrà emprendre una actuació judicial.⁵ Els quatre punts especificats a b. com a justificants potencials de la presó preventiva –que són insuficients en cas

⁴ Vegeu, per exemple, *Fox, Campbell and Hartley v United Kingdom*, 30 d'agost de 1990; *Murray v United Kingdom*, 28 d'octubre de 1994; *Erdagöz v Turkey*, 22 d'octubre de 1997; *Wloch v Poland*, 19 d'octubre de 2000; i *O'Hara v United Kingdom*, 16 d'octubre de 2001.

d'absència (ja sigui al principi o després d'un cert temps) d'una sospita raonable⁶ – reflecteixen el que reconeix la jurisprudència del Tribunal Europeu.⁷ Tanmateix, no hi ha cap requisit que estipuli que tots quatre s'haurien d'invocar en un Estat determinat. La preocupació per l'ordre públic –que probablement només estarà justificada quan hi hagi evidència sòlida d'una reacció a un crim greu, com ara un assassinat– per ella mateixa no està considerada una justificació suficient en alguns estats. Tot i que qualsevol d'aquests punts pot justificar la presó preventiva d'un presumpte delinqüent, la natura excepcional d'aquesta mesura per força exigeix que primer es ponderi si les preocupacions que en constitueixen la base es podrien abordar satisfactòriament mitjançant l'ús de mesures que no impliquin la privació de llibertat⁸ i si una consideració indegudament restrictiva de la seva efectivitat potencial seria inapropiada.⁹ Per tant, és molt probable que la presó preventiva sigui una resposta totalment desproporcionada tant a la presumpte comissió de molts delictes com a la percepció de què podria fer en el futur el presumpte delinqüent. A més, cal tenir en compte que el fonament basat en l'ordre públic preveu una situació especialment greu, i que per tant no és una situació que es pugui pensar que la posada en llibertat de la majoria de presumptes delinqüents originaria. És essencial que la presó preventiva sigui una mesura que formi part del procés judicial, i que un judici en sigui l'objectiu final, encara que això no significa que la presó preventiva perdi la seva validesa legal si finalment s'emprèn una acció judicial per un delictes diferent o si no es porta a terme cap judici, perquè podria ser que finalment es demostrés que no hi ha prou fonaments que el justifiquin, o que són insuficients, i també hi pot haver altres raons per les quals una determinada acció judicial no estigui garantida. De tota manera, la presó

⁵ Vegeu *Gusinskiy v Russia*, 19 de maig de 2004.

⁶ Vegeu *Jecius v Lithuania*, 31 de juliol de 2000.

⁷ Vegeu, per exemple, *Letellier v France*, 26 de juny de 1991; *Assenov v Bulgària*, 28 d'octubre de 1998; *W v Switzerland*, 26 de gener de 1993; i *I A v France*, 23 de setembre de 1998.

⁸ Vegeu, per exemple, *Smirnova v Russia*, 24 de juliol de 2003.

⁹ Vegeu, per exemple, *IwaAcuk v Poland*, 15 de novembre de 2001.

preventiva no es pot aplicar com una simple mesura preventiva no relacionada amb un possible judici.¹⁰

8. La decisió de recórrer a la presó preventiva i no a una mesura alternativa ha d'estar ben fonamentada i perquè això sigui factible l'autoritat judicial haurà de tenir a la seva disposició tècniques per avaluar si hi ha el risc o no que algun dels quatre punts en la Norma 7 b es produeixi si es posa en llibertat el presumpte delinqüent (o si no se'l condemna a presó preventiva) i si seria impossible o no controlar-los satisfactòriament mitjançant l'aplicació de mesures alternatives. Això implica l'elaboració dels factors –tant positius com negatius– que s'haurien de considerar en portar a terme l'avaluació del possible risc –especialment els estipulats en el paràgraf següent– i de la seva importància relativa per demostrar si existeix o no un risc determinat i si se'l pot controlar o no mitjançant l'ús de mesures alternatives. L'elaboració d'aquesta valoració pot requerir la utilització d'alguna forma d'avaluació objectiva pel que fa a qualsevol dels factors que es pugui determinar que existeixen com a manera de calcular el grau de risc global. També requerirà que es pugui disposar de personal adientment format que ajudi a l'autoritat judicial a reunir i avaluar l'evidència oportunament en cada cas determinat. Una evidència que es podria considerar rellevant seria la proporcionada per les persones afectades pel presumpte delictes i la comunitat en la qual viu el presumpte delinqüent. En vista de les presumpcions a favor de la innocència i la llibertat, la responsabilitat de presentar els arguments per a la presó preventiva ha de ser de la Fiscalia o de l'autoritat judicial investigadora. A més, pel que fa als menors d'edat, l'article 18 de la Recomanació R(2003)20 del Comitè de Ministres als estats membres sobre noves vies per tractar la delinqüència juvenil i el paper de la justícia juvenil conté el requeriment que "s'emprenghi una avaluació integral del risc basada en informació completa i fiable sobre la personalitat i les circumstàncies socials del jove". No serà acceptable que es consideri que la Fiscalia o el jutge d'instrucció han complert amb la seva responsabilitat respecte de l'avaluació del risc si només tenen en compte la gravetat del delictes, o si aquest darrer justifica el requisit que el presumpte

¹⁰ Vegeu *Ciulla v Italy*, 22 de febrer de 1989 i *Jecius v Lithuania*, 31 de juliol de 2000.

delinqüent demostrí que no existeix ni la més mínima possibilitat de perillositat que es pugui derivar del fet que segueixi en llibertat o que se'l posi en llibertat.¹¹

9. A l'hora d'avaluar l'existència d'un risc que pugui justificar la imposició de la presó preventiva, determinades consideracions s'identifiquen com a especialment determinants, però tot i així encara no són prou importants perquè s'arribi automàticament a la conclusió que és necessari prendre aquesta mesura en un cas donat. La necessitat de qüestionar els prejudicis sobre els riscos que plantegen els presumptes delinqüents es veu subratllada pel requisit de ser oberts a la possibilitat que el fet que una persona sigui estrangera no significa automàticament que estigui disposada a escapar. El fet que aquesta persona no tingui lligams en l'Estat on se suposa que ha comès el delicte certament és un factor que es podria tenir en compte a l'hora d'avaluar el risc de fuga.¹²

10. El manteniment del lligam entre pares i fills en la majoria dels casos probablement serà en l'interès superior dels darrers. Tanmateix, si més no en alguns casos, l'existència de responsabilitat parental per a l'atenció del menor serà una consideració important que anirà en contra de la conclusió que hi ha alguna mena de risc que pugui justificar l'ús de la presó preventiva aplicada contra el progenitor. Tanmateix, quan aquest risc existeixi, la necessitat de mantenir la relació pare-menor i l'interès superior del menor poden exigir que es permeti que la persona condemnada a presó preventiva porti amb ella els seus fills a la institució de detenció preventiva.

11. S'insisteix particularment en el fet d'assegurar que el plantejament de la valoració de la necessitat de presó preventiva tingui plenament en compte de

¹¹ Vegeu, per exemple, *Ilykov v Bulgària*, 26 de juliol de 2001 i *Shishkov v Bulgària*, 9 de gener de 2003.

¹² Vegeu, per exemple, *Punzelt v Czech Republic*, 25 d'abril de 2000.

quina manera podrien canviar les circumstàncies de cada cas.¹³ Per tant, cada vegada que es plantegi l'assumpte davant d'una autoritat judicial caldrà portar a terme una nova avaluació dels arguments en pro i en contra d'aquesta imposició, i no s'haurien de reiterar simplement les justificacions passades de la imposició.

12. És molt probable que sigui pertinent emprendre alguna acció quan les disposicions de les mesures alternatives no es respectin, però tot i així encara s'haurien d'observar les condicions que regeixen l'ús de la presó preventiva; això també ho reconeix la norma 10 de les Normes europees sobre sancions i mesures aplicades en la comunitat (Recomanació R(92)16). Per tant, la violació d'aquestes disposicions només justificarà la presó preventiva quan aquesta violació sigui prou greu per establir que ara la situació és d'una gravetat que l'ús de mesures alternatives (incloses mesures diferents o addicionals a les que s'han incomplert) ja no seria suficient per controlar les preocupacions legítimes provocades per la persona si continua en llibertat.

Autorització judicial

13. En la majoria dels casos és d'esperar que l'autorització judicial necessària per a la presó preventiva i les mesures alternatives sigui emesa per un tribunal, però s'utilitza el concepte més ampli d'"autoritat judicial" perquè el Conveni Europeu de Drets Humans reconeix que aquesta funció també pot ser desenvolupada per altres representants de la llei sempre que satisfacin els requisits d'independència i d'imparcialitat segons se'ls defineix en la jurisprudència relativa a l'article 6(1). També és essencial que l'autoritat judicial en qüestió realment tingui el poder d'ordenar la posada en llibertat de tota persona per a la qual la presó preventiva (o la seva prolongació) no estigui justificada.¹⁴ Tota demora en l'execució d'una ordre de posada en llibertat

¹³ Vegeu, per exemple, *I A v France*, 23 de setembre de 1998 (on el Tribunal Europeu de Drets Humans va concloure que ja no era raonable suposar que la posada en llibertat donaria lloc a un risc de col·lúsió).

¹⁴ *T W v Malta*, 29 d'abril de 1999.

hauria de ser mínima, i s'hauria d'executar més en qüestió d'hores que de dies.¹⁵

14. L'estipulació d'un període de quaranta-vuit hores per a la decisió inicial de si la detenció s'hauria de prolongar o si s'haurien d'imposar mesures alternatives reflecteix l'evolució de la interpretació del requeriment de l'article 5(3) del Conveni Europeu de Drets Humans en el sentit que es produeixi "amb promptitud". Tanmateix, el Tribunal Europeu de Drets Humans¹⁶ no ha prescrit cap període en particular, però s'ha acceptat com a "prompte"¹⁷ el termini d'un dia i aquest és el període prescrit en alguns països.¹⁸ A més, en l'article 15a de la Recomanació R(2003)20 del Comitè de Ministres als estats membres sobre noves vies per tractar la delinqüència juvenil i el paper de la justícia juvenil s'especifica un límit de quaranta-vuit hores per a la detenció dels menors en custòdia policial i que es facin tots els esforços possibles per reduir aquest període en el cas dels menors més joves. També és important tenir en compte que aquestes quaranta-vuit hores sovint probablement seran el límit màxim d'espera abans que sigui viable fer comparèixer el presumpte delinqüent davant l'autoritat judicial. De la mateixa manera que les circumstàncies individuals de cada cas poden justificar un període més llarg, també hauria de ser possible que la compareixença es produís molt abans en determinats casos senzills. És responsabilitat de l'autoritat judicial l'establiment d'una hora/data específica per al primer procediment d'habeas corpus, i haurà de ser suficientment "prompte" dins dels límits establerts per la jurisprudència del CEDH i les disposicions de la legislació nacional. És important tenir en compte que la submissió a control judicial que aquest procés implica és bastant diferent de la determinació de si hi ha fonaments suficients per iniciar una acció penal. Per tant, és possible que en aquesta etapa s'arribi a la conclusió justificable que és apropiat condemnar una persona a presó preventiva encara que

¹⁵ Vegeu, per exemple, *Mancini v Italy*, 2 d'agost de 2001.

¹⁶ Vegeu *Brogan v United Kingdom*, 30 de maig de 1989.

¹⁷ Vegeu *T W v Malta*, 29 d'abril de 1999.

¹⁸ Per exemple, Bèlgica, Bòsnia i Hercegovina, Bulgària, Xipre, Dinamarca, Alemanya, Luxemburg, Romania i "l'exrepública iugoslava de Macedònia".

posteriorment es demostrï que no està justificada l'acció penal¹⁹ i que, per tant, no hi haurà cap base per retardar la compareixença de no ser que es considerï que és probable que s'exerceixi acció penal. A més, el retard en la primera compareixença davant de l'autoritat judicial només podrà estar justificat, en tots els casos, per les circumstàncies particulars del cas; els problemes que afectïn a l'organització dels serveis policials, processals i judicials no seran mai admissibles com a pretextos per no complir amb el requisit de promptitud.²⁰ Mentre que factors com ara la necessitat de preservar evidència, la salut del presumpte delinqüent, les males condicions meteorològiques i la distància entre el lloc en què la persona ha estat inicialment privada de llibertat per la policia o un altre agent de seguretat o una altra persona autoritzada i la seu de l'autoritat judicial (particularment en el cas d'un arrest a l'estranger) poden ser rellevants per determinar si s'ha complert el requisit de promptitud, s'haurà de demostrar l'impacte real d'aquest factor en el temps transcorregut fins a la primera compareixença davant d'una autoritat judicial.²¹

15. Es reconeix que les situacions d'emergència, segons se les especifica en l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans, poden afectar la viabilitat de portar la persona sospitosa d'un delicte davant l'autoritat judicial per primera vegada, però el temps límit més llarg especificat reflecteix el període que el Tribunal Europeu de Drets Humans generalment ha considerat acceptable en aquests casos.²² Tanmateix, el caràcter de les emergències pot variar i s'haurà de poder justificar la necessitat de tot interval prolongat abans d'aquesta primera compareixença davant d'una autoritat judicial.

16. La necessitat de promptitud està considerada aplicable no només a la compareixença de la persona afectada davant l'autoritat judicial, sinó també a

¹⁹ Vegeu *Brogan v United Kingdom*, 30 de maig de 1989.

²⁰ Vegeu *Koster v Netherlands*, 28 de novembre de 1991.

²¹ Vegeu *Ocalan v Turkey*, 12 de març de 2003.

²² Vegeu, per exemple, *Brannigan and McBride v United Kingdom*, 26 de maig de 1993; *Aksoy v Turkey*, 18 de desembre de 1996; i *Demir v Turkey*, 23 de setembre de 1998.

la decisió de si està justificada la imposició de la presó preventiva o de mesures alternatives.

17. El reconeixement que les circumstàncies d'un cas determinat poden canviar (vegeu la Norma 11) exigeix que l'autoritat judicial porti a terme revisions periòdiques a fi de determinar si la imposició de la presó preventiva o de mesures alternatives segueix estant justificada, i la responsabilitat d'iniciar aquestes revisions es fa recaure en l'autoritat encarregada de la persecució del delicte o en l'autoritat judicial d'instrucció, perquè és l'autoritat a la qual pertoca la responsabilitat de demostrar que hi ha justificació suficient per a aquestes mesures. Encara que s'hauria d'observar un mes d'interval entre aquestes revisions, es reconeix que l'objectiu de les revisions es pot assolir mitjançant l'existència de la possibilitat que la persona en presó preventiva sol·liciti ella mateixa a un tribunal la seva posada en llibertat en qualsevol moment durant el període de presó preventiva. També es reconeix que les autoritats podran aplicar restriccions a aquesta capacitat de sol·licitar la posada en llibertat per causa del poc temps transcorregut des de la sol·licitud anterior o per causa de la incapacitat d'aduir noves raons per a l'ordre de posada en llibertat.

18. S'haurien d'adoptar les disposicions adequades perquè fos possible apel·lar davant d'una autoritat judicial superior contra la decisió d'imposar la presó preventiva o mesures alternatives, i que garantissin que s'informi la persona afectada d'aquesta possibilitat, a fi que hi pugui recórrer a la primer oportunitat. Aquesta apel·lació es podria resoldre mitjançant un control judicial que permeti que s'abordin tots els aspectes rellevants. Aquesta obligació va més enllà dels requisits de l'article 5 del Conveni Europeu de Drets Humans.²³

19. La responsabilitat de l'autoritat encarregada de la persecució del delicte o de l'autoritat judicial d'instrucció quant a assegurar que hi hagi revisions periòdiques de la imposició de presó preventiva no s'hauria de confondre amb el dret independent que tota persona privada de llibertat té, de conformitat amb

²³ Vegeu *Grauzinis v Lithuania*, 10 d'octubre de 2000.

l'article 5(4) del Conveni Europeu de Drets Humans, de refutar la legalitat d'aquesta acció. Aquesta provisió és molt clara pel que fa a exigir que sigui un tribunal qui conegui del cas i dicti sentència. Aquesta refutació pot tenir un abast més gran que el de l'existència de raons que justifiquin la presó preventiva, perquè l'article 5(4) estipula que la revisió judicial consideri totes les condicions essencials perquè la privació de llibertat en qüestió sigui legal.²⁴ Fins i tot pot arribar a considerar la compatibilitat del delicte que se suposa que la persona afectada pot haver comès amb disposicions o drets constitucionals que la persona pugui tenir d'acord amb el Conveni. Tanmateix, es reconeix que en determinats casos la revisió periòdica pot tenir un abast suficient que descarti la necessitat d'una refutació, independent, de la legalitat en un moment determinat.²⁵ Aquesta refutació inicialment hauria de ser possible algunes setmanes després de la detenció inicial, i posteriorment amb una periodicitat determinada²⁶. Es considera que s'ha impedit la possibilitat de presentar una refutació si es manté la persona en presó preventiva en aïllament absolut i si no se li permet l'assistència d'un advocat.²⁷ L'autoritat judicial ha de tenir el poder d'ordenar la posada en llibertat de la persona afectada si es conclou que la presó preventiva era il·legal.²⁸

20. Encara que, de conformitat amb l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans, una situació d'emergència permet fins a cert punt la derogació de les normes aplicables en una situació normal, els drets que aquí s'estipulen són drets que haurien de seguir vigents i que, de fet, han estat reconeguts com a mesures de protecció essencials contra possibles abusos de poder.²⁹

²⁴ Vegeu *Nikolova v Bulgaria*, 25 de març de 1999.

²⁵ Vegeu *De Jong, Baljet and Van Den Brink v Netherlands*, 22 de maig de 1984.

²⁶ Vegeu, per exemple, *Bezicheri v Italy*, 25 d'octubre de 1989; *Rehbock v Slovenia*, 28 de novembre de 2000; i *G B v Switzerland*, 30 de novembre de 2000.

²⁷ Vegeu *Ocalan v Turkey*, 12 de març de 2003.

²⁸ Vegeu *Van Droogenbroeck v Belgium*, 24 de juny de 1982.

²⁹ Vegeu, per exemple, *Brannigan and McBride v United Kingdom*, 26 de maig de 1993; *Aksoy v Turkey*, 18 de desembre de 1996; i *Demir v Turkey*, 23 de setembre de 1998

21. El compliment de la disposició segons la qual les decisions han de ser raonades i que les raons s'han de presentar oportunament és essencial per a un exercici efectiu del dret d'apel·lació contra la imposició de la presó preventiva o de mesures alternatives, així com també per assegurar que es pugui reconèixer la legitimitat de les mesures esmentades en un cas determinat. A més, el raonament ha de demostrar que s'han considerat seriosament els mèrits d'una sol·licitud de posada en llibertat, i que no s'ha aplicat mecànicament una fórmula.³⁰ Les circumstàncies excepcionals esmentades en el paràgraf 2 es podrien donar en jurisdiccions en les quals les sol·licituds de posada en llibertat presentades davant d'un tribunal després d'una sentència de presó preventiva es fallen *ab initio* i no són una revisió de la decisió inicial de presó provisional.

Durada

22. El requisit que la presó preventiva ha de ser estrictament necessària vol dir que si qualsevol de les justificacions per a imposar-la deixa de ser aplicable, se li haurà de posar fi (vegeu la Norma 11) llevat que sorgeixi alguna altra justificació. És funció de l'autoritat judicial determinar si hi segueix havent una justificació o si s'ha presentat una nova justificació. Tanmateix, fins i tot quan es pugui justificar la presó preventiva, la gravetat d'aquesta intromissió en la llibertat i el caràcter no punitiu d'aquesta mesura requereixen que normalment no tingui una durada desproporcionada en comparació amb la pena que es pugui imposar al presumpte delinqüent en qüestió. Una altra limitació de la durada total de la presó preventiva és l'estipulació, en l'article 5(3) del Conveni Europeu de Drets Humans, que s'asseguri que tota persona en presó preventiva sigui jutjada dins d'un període de temps raonable, i això exigeix que els procediments en aquests casos es resolguin d'una manera especialment expeditiva. El Tribunal Europeu de Drets Humans no ha determinat mai una durada màxima de la presó preventiva en la seva consideració de què seria un temps "raonable"; períodes tant de més com de menys d'un any han estat

³⁰ Vegeu, per exemple, *Mansur v Turkey*, 8 de juny de 1995 i *Smirnova v Russia*, 24 de juliol de 2003.

trobats objectables,³¹ mentre que altres de més de quatre anys han estat trobats tant acceptables³² com objectables,³³ però a partir de la jurisprudència és evident que cal que intervinguin factors molt especials perquè es pugui justificar un període llarg, i que en la majoria de casos només caldrà un període curt, tot i que fins i tot la necessitat d'aquest període curt s'ha de poder demostrar convincentment. També cal assenyalar que el Comitè de Ministres ha recomanat que "Quan, com a últim recurs, es condemni a presó preventiva els presumptes menors delinqüents, no hauria de ser per més de sis mesos abans del començament del judici. Aquest període només es podrà prolongar si un jutge no implicat en la instrucció del cas considera que el retard en el procediment judicial està totalment justificat per circumstàncies excepcionals", Recomanació R(2003)20 del Comitè de Ministres als estats membres sobre noves vies per tractar la delinqüència juvenil i el paper de la justícia juvenil, article 16. El fet que posteriorment es dedueixi el període de presó preventiva de la sentència de presó que s'hagi de complir (vegeu Norma 33) no és rellevant per determinar si la seva imposició és raonable.

23. Encara que el compliment de les disposicions relatives a la durada de la presó preventiva es pugui veure facilitat per l'estipulació en la legislació d'un període màxim de presó preventiva, la necessitat de considerar les circumstàncies de cada cas particular significa que aquest període no s'hauria d'aplicar automàticament a tots els casos en els quals la presó preventiva està justificada. En molts casos, i donades les circumstàncies d'un cas determinat, hauria de ser possible portar el cas a judici abans de l'expiració del període en qüestió; així, el Tribunal Europeu de Drets Humans va considerar que el període de tres anys de presó preventiva permès per la llei violava l'article 5(3)

³¹ Menys de vuit mesos a *Shishkov v Bulgària*, 9 de gener de 2003, i catorze mesos a *Jecius v Lituània*, 31 de juliol de 2000.

³² *W v Switzerland*, 26 de gener de 1993.

³³ *Debboub alias Hussein Ali v France*, 9 de novembre de 1999.

del Conveni Europeu de Drets Humans en un cas en què no hi havia hagut especial diligència en l'execució del procediment judicial.³⁴

24. La responsabilitat particular que es reconeix a l'autoritat responsable de la persecució del delictes o a l'autoritat judicial d'instrucció respecte del procés d'un cas de manera que la presó preventiva no es prolongui més temps del justificable i respecte del fet que s'ha de portar la persona que està en presó preventiva a judici amb especial rapidesa, reflecteix el seu accés privilegiat a la informació referent al cas i la seva capacitat de fer que els tribunals n'avancin l'estudi. Moltes violacions de l'article 5(3) es poden atribuir a llargs períodes d'inactivitat en el processament dels casos abans del judici³⁵ i el Tribunal Europeu de Drets Humans clarament espera una resposta efectiva a factors com ara el retard dels experts en la presentació d'informes, les baixes per malaltia i l'escassetat de personal.

Assistència lletrada, presència de la persona afectada i interpretació

25. L'obligació d'informar oportunament la persona detinguda en custòdia policial o en presó preventiva, i de fer-ho en una llengua que pugui entendre, sobre la intenció de demanar o prolongar la seva presó preventiva i de les raons per fer-ho, pretén garantir que aquesta persona estigui en condicions de buscar l'adequat assessorament lletrat i de preparar arguments contra la imposició de la mesura esmentada, així com també preparar la seva família per a la possibilitat que se li pugui imposar la condemna. Per tant, va més enllà de l'obligació similar estipulada per l'article 5(2) del Conveni Europeu de Drets Humans quan es produeix realment la privació de llibertat. Aquesta notificació normalment s'hauria de produir immediatament després de la decisió de demanar o de prolongar la presó preventiva, però un interval més llarg estaria justificat si la persona afectada no està detinguda en aquell moment o si és necessària l'assistència d'un intèrpret. La gravetat de les conseqüències que

³⁴ *Ceskô v Czech Republic*, 6 de juny de 2000.

³⁵ Vegeu, per exemple, *Clooth v Belgium*, 12 de desembre de 1991; *Assenov v Bulgaria*, 28 d'octubre de 1998; i *Punzelt v Czech Republic*, 25 d'abril de 2000.

una persona sigui condemnada a presó preventiva fa imprescindible que la persona per a la qual es demana presó preventiva tingui assistència lletrada i, si no se la pot permetre, se li hauria de proporcionar un advocat a càrrec de l'erari públic. Les disposicions relatives a proporcionar informació sobre el dret de tenir assistència lletrada i un temps apropiat de consulta pretenen assegurar que aquest dret representi un benefici real per a la persona en risc de ser condemnada a presó preventiva. Aquest dret també implica que l'autoritat responsable de la detenció i/o l'autoritat responsable de la persecució del delictes o l'autoritat judicial d'instrucció prenguin les mesures adequades per assegurar que la persona afectada realment es pugui posar en contacte amb un advocat, i això pot implicar que se li facilitin dades d'advocats a fi que s'hi pugui posar en contacte i que es recorri a intèrprets tant per explicar el dret a consulta i representació legal com per ajudar en l'exercici d'aquest dret. També implicarà la disponibilitat d'instal·lacions adequades per a les consultes amb l'advocat. Les disposicions d'aquesta norma fan referència al dret d'assistència lletrada en relació amb els procediments judicials de presó preventiva. No tenen a veure amb la presència d'un advocat durant la investigació. Encara que, d'acord amb l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans una situació d'emergència permeti un cert grau de derogació de les normes aplicables en condicions normals, els drets aquí estipulats són els que haurien de seguir vigents i, de fet, han estat reconeguts com a mesures de protecció contra possibles abusos de poder.³⁶ Tanmateix, en una emergència el període de temps que es pot permetre que transcorri abans que es permeti que la persona tingui assessorament lletrat a efectes d'argumentar contra la decisió de demanar-li presó preventiva reflectirà inevitablement la demora permesa en la Norma 20 abans que la persona comparegui per primera vegada davant d'una autoritat judicial en procediments de presó preventiva.

26. És essencial que l'advocat de la persona per a la qual es demana presó preventiva (o a la qual es vol prolongar la presó preventiva) tingui accés a la documentació, a fi d'estar en condicions de respondre efectivament a les

³⁶ Vegeu, per exemple, *Brannigan and McBride v United Kingdom*, 26 de maig de 1993; *Aksoy v Turkey*, 18 de desembre de 1996; i *Demir v Turkey*, 23 de setembre de 1998.

al·legacions que justifiquin la imposició d'aquesta mesura.³⁷ Encara que algunes restriccions a aquest accés puguin ser justificables, especialment per tal d'assegurar l'administració de justícia o per protegir la seguretat nacional, no han de tenir un impacte substancial en la capacitat de preparar els arguments contra la presó preventiva.³⁸

27. Aquest requisit pretén assegurar el compliment de les obligacions contingudes en l'article 36 del Conveni de Viena sobre Relacions Diplomàtiques, i els articles 14-18 de l'Annex a la Recomanació R(84)12 del Comitè de Ministres als estats membres sobre presos estrangers també en reconeixen la importància. La importància d'aquestes obligacions per als presumptes delinqüents estrangers ha estat posada en relleu pel Tribunal Internacional de Justícia.³⁹ Encara que aquestes obligacions no abastin la disposició de protecció diplomàtica per a les persones amb doble nacionalitat respecte d'un dels països del qual tenen la nacionalitat, es reconeix que l'existència de lligams familiars i propietats en el segon país del qual tenen la nacionalitat pot fer convenient que se li concedeixi accés als representants diplomàtics del país en qüestió. La decisió de posar-se en contacte amb un cònsol hauria de ser presa per la persona per a la qual es demana presó preventiva (o es demana que se li prolongui), llevat que no sigui legalment competent per prendre aquesta decisió i, en aquest cas, la responsabilitat de facilitar aquest contacte recaurà en l'autoritat judicial que intervingui en el procediment de presó preventiva. Aquest dret no crea cap obligació que les autoritats hagin de demostrar la nacionalitat del detingut en presó preventiva. L'Estat podrà elegir entre considerar nacionals seus les persones que tinguin la nacionalitat d'aquest Estat, i també les persones que tinguin la nacionalitat de l'altre (o altres) Estat(s).

³⁷ Vegeu, per exemple, *Shishkov v Bulgària*, 9 de gener de 2003.

³⁸ Vegeu, per exemple, *Garcia Alva v Germany*, 13 de febrer de 2001.

³⁹ En els casos de *LaGrand (Germany v United States of America)*, 27 de juny de 2001, i *Avena i altres ciutadans de nacionalitat mexicana (Mexico v United States of America)*, 31 de març de 2004.

28. Aquest dret reflecteix la importància que la persona per a la qual es demana presó preventiva (o que se li prolongui la presó preventiva) estigui en condicions de respondre als motius justificadors de la imposició d'aquesta mesura.⁴⁰ Reconeix que en alguns casos (especialment quan intervenen consideracions relatives a la seguretat o a la distància) aquest objectiu es pot assolir sense portar físicament la persona afectada davant l'autoritat judicial. Tanmateix, les connexions per vídeo que s'utilitzin hauran de permetre que la possibilitat tant de comunicar-se amb la persona com d'avaluar-ne l'estat físic i psíquic sigui tan efectiva com si la persona fos físicament present. A més, ser presents és un dret que algunes persones poden decidir no exercir.

29. L'obligació de proporcionar serveis d'interpretació reconeix que les dificultats lingüístiques poden afectar la capacitat de la persona per a la qual es demana presó preventiva (o es demana que se li prolongui) de participar en el procés judicial. Tanmateix, aquesta obligació només es planteja quan la capacitat de la persona de parlar o entendre l'idioma en què es desenvolupa el procés és insuficient, i no implica el dret d'utilitzar una alternativa preferent quan aquest no és el cas.

30. Les persones que compareguin davant d'una autoritat judicial susceptible d'ordenar-ne la presó preventiva haurien de tenir l'oportunitat de presentar-se en el millor estat possible a les compareixences davant de l'autoritat judicial. Pel que fa a la higiene personal, això vol dir que haurien de tenir l'oportunitat de rentar-se abans de la compareixença i que s'hauria de permetre que els reclusos en presó preventiva s'afaitessin, llevat, naturalment, que això canviï fonamentalment el seu aspecte físic normal. Aquest requisit reforça les normes 20.4, 68.2 i 97 de les Normes Penitenciàries Europees.

31. Els requisits precedents també són aplicables a tots els procediments judicials en els quals es pugui prendre la decisió de prolongar la presó

⁴⁰ Vegeu *Grauzinis v Lithuania*, 10 d'octubre de 2000.

preventiva i estan reforçats per les disposicions de les normes 23.1, 23.2, 37.1-4, 98.1 i 98.2 de les Normes Penitenciàries Europees.

Informació als familiars

32. La imposició de la presó preventiva afectarà a la família de la persona condemnada i l'obligació d'informar la seva família reflecteix el dret que tant la persona afectada com els membres de la seva família tenen, de conformitat amb l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans, així com també la importància d'aquest contacte com a mesura de protecció contra els abusos. La demora en informar la família només podria estar justificada en circumstàncies excepcionals en les quals bé l'administració de justícia bé la seguretat nacional es podrien veure perjudicades (per exemple, per un risc de col·lusió). La responsabilitat que tenen progenitors en el cas dels delinqüents menors d'edat podria ser una circumstància que justificués que no es tinguessin en compte els desitjos del presumpte delinqüent pel que fa a informar la seva família. "Membres de la família" s'hauria d'entendre en el sentit ampli utilitzat pel Tribunal Europeu de Drets Humans,⁴¹ més que per referència a les relacions familiars jurídicament reconegudes. S'hauria d'informar la família directament o mitjançant l'advocat de la persona afectada. El dret dels membres de la família que se'ls mantingui informats de l'acció judicial que es portarà a terme respecte de la presó preventiva no significa necessàriament que tinguin el dret d'ésser-hi presents.

Dedució de la condemna del període previ passat en presó preventiva

33. El caràcter no punitiu de la presó preventiva exigeix que els períodes passats en presó preventiva es dedueixin de les condemnes de presó imposades: les desviacions d'aquesta deducció només s'haurien de permetre, si és que se les ha de permetre mai, en casos aïllats i per raons específiques, per als quals la legislació nacional permet la corresponent discrecionalitat en

⁴¹ Vegeu, per exemple, *X, Y and Z v United Kingdom*, 22 d'abril de 1997.

l'establiment d'excepcions. El caràcter del règim del lloc on la persona hagi estat destinada a complir la sentència de presó preventiva no hauria de tenir cap efecte limitador sobre el càlcul de la deducció exigida. Com que pot ser que no s'imposi pena de presó a la persona condemnada per un delictes que ja ha passat un temps en presó preventiva, també seria apropiat que es considerés la possibilitat de tenir en compte aquest període a l'hora d'establir els termes d'una sanció que no impliqui privació de llibertat. Això serà particularment desitjable en el cas de les alternatives a la presó preventiva que encara impliquen una restricció significativa de la llibertat personal. Així, a Portugal la sentència de presó es reduirà si s'ha aplicat l'arrest domiciliari com a alternativa a la presó preventiva. Hi ha estats que també dedueixen de l'eventual pena de presó els períodes passats sota custòdia a l'espera de l'extradició.

Compensació

34. Una altra conseqüència del caràcter no punitiu de la presó preventiva és que s'hauria de considerar el fet de compensar les persones que no siguin condemnades pel delictes pel qual se les va sentenciar a presó preventiva, per les pèrdues resultat de la privació de llibertat. Aquesta possibilitat és diferent de l'obligació, sota l'article 5(5) del Conveni Europeu de Drets Humans, de compensar la persona sentenciada a presó preventiva quan no hi havia fonaments legals per a la presó preventiva. L'excepció especificada respecte d'aquesta possibilitat reconeix que, en alguns casos, el comportament d'aquestes persones pot haver tingut una influència significativa en la decisió de sentenciar-les a presó preventiva. Tanmateix, la norma també deixa a l'Estat certa discrecionalitat pel que fa a les altres circumstàncies en les quals serà necessària una compensació. Encara que en molts casos el perjudici sofert exigirà compensació econòmica, quan els danys són de caràcter moral poden ser més apropiades altres formes de reparació.

3. Condicions de la presó preventiva

General

35. Les Normes Penitenciàries Europees s'apliquen a tots els reclusos, però també reconeixen que la situació de les persones en presó preventiva demana que s'observin normes addicionals.

Les normes especificades en les Normes Penitenciàries Europees són particularment rellevants per als següents aspectes de la presó preventiva:

Admissió – 14, 15 i 16;

Roba i roba de llit – 20, 21 i 97;

Procediments per a la presentació de queixes – 70;

Contacte amb l'exterior – 17, 24 i 99;

Disciplina i càstig – 56-62;

Atenció mèdica – 15.1e, 15.1f, 16a i 39-48;

Informació sobre drets, regles i altres assumptes – 15.2, 30 i 38.3;

Inspecció i control – 92 i 93;

Tipus i dimensions de l'allotjament – 18.1-7, 18.10 i 96;

Higiene personal – 19.3-7;

Preparació de la defensa i accés a assessorament legal – 23 i 98;

Religió i creences – 29;

Disposicions sanitàries – 19.1-3;

Separació de categories – 11.1, 11.2, 18.8 i 18.9;

Personal – 71-81 i 89;

Temps fora de la cel·la i règim d'activitats – 25, 27 i 101;

Utilització d'establiments que no siguin una institució de presó preventiva – 10.3b;

Assistència social – 16d;

Treball i educació – 26, 28 i 100.

Absència d'una institució de presó preventiva

36. El Comitè per a la Prevenció de la Tortura i de les Penes o Tractes Inhumans o Degradants (CPT) del Consell d'Europa és de l'opinió que és millor que els interrogatoris policials després que una persona hagi estat sentenciada a presó preventiva tinguin lloc en la institució de presó preventiva, i no en les dependències policials. Només s'hauria de tornar a posar el reclus sota custòdia policial si la persona hi ha donat el seu consentiment explícit o si aquest traspàs és totalment inevitable i ha estat autoritzat per un jutge o un fiscal. El jutge o el fiscal haurien d'especificar clarament la durada d'aquest traspàs temporal. Quan el reclus torni a la institució de presó preventiva, si el reclus el demana se li hauria de fer un examen minuciós del seu estat físic. Aquest examen mèdic s'hauria de portar sempre a terme poc després de la

tornada, i se l'hauria d'efectuar amb especial rapidesa si hi ha signes evidents de lesions o maltractaments.

Tractament mèdic continuat

37. Immediatament després que un reclus en presó preventiva hagi estat examinat en el moment de l'admissió, el responsable mèdic de la presó hauria de prendre totes les mesures necessàries per assegurar que pugui continuar qualsevol tractament mèdic que estigués en curs en el moment en que el reclus ha ingressat a la presó. La decisió sobre si el tractament és necessari recau en el responsable mèdic de la presó, qui també l'haurà de supervisar. Mesures similars s'haurien de prendre respecte d'altres tipus de tractament que també estiguessin en curs, com ara tractaments dentals, tractaments de la infertilitat i tractaments hormonals, quan un ajornament seria molt perjudicial per a la persona condemnada a presó preventiva. La possibilitat que visiti els reclusos el seu propi metge o dentista és, una vegada més, conseqüència natural de la situació legal dels reclusos en presó preventiva i se l'hauria de poder utilitzar quan una necessitat mèdica o dental verificada pel metge de la presó així ho requereixi. Tanmateix, el pagament de l'assistència mèdica al reclus no hauria de ser responsabilitat de l'administració de la institució de presó preventiva.

Correspondència

38. En general, les raons per les quals es poden justificar les restriccions a la correspondència no haurien de ser aplicables a la correspondència entre els reclusos en presó preventiva i els seus familiars i amics.

Dret de vot

39. Com que, de conformitat amb la Norma 3, s'ha de mantenir els reclusos en presó preventiva en condicions apropiades a la seva situació jurídica i se'ls ha de tractar sense més restriccions que les necessàries per a l'administració de la justícia, la seguretat de la institució, la seguretat dels reclusos i del

personal, i la protecció dels drets d'altres, no hi pot haver cap justificació per negar-los el dret de votar en les eleccions municipals, nacionals i europees que se celebrin durant el període de presó preventiva. El fet que no es permeti que els reclusos en presó preventiva votin pot constituir una violació de l'article 3 del Protocol 1 al Conveni Europeu de Drets Humans.⁴²

Educació

40. La protecció de l'educació dels reclusos en presó preventiva per tal que no pateixi interrupcions ni interferències és de conformitat amb la seva situació jurídica i la Recomanació R(89)12 del Comitè de Ministres als estats membres sobre Educació en les presons i les normes 28.3 i 35.2 de les Normes Penitenciàries Europees reconeixen la necessitat que es tracti els reclusos sense imposar-los restriccions innecessàries i la importància que tots els reclusos tinguin accés a l'educació. Unes adequades disposicions sobre educació per als reclusos en presó preventiva podrien incloure arranjaments perquè es puguin examinar.

Disciplina i càstig

41. En el cas dels reclusos en presó preventiva, i en la mesura que sigui possible, s'haurien d'evitar els procediments de sanció disciplinària i és molt important que no tinguin cap efecte negatiu en la capacitat del reclús de preparar la seva defensa, i que no tinguin com a conseqüència la prolongació de la presó preventiva ordenada per l'autoritat judicial.

42. Si s'imposa com a càstig l'aïllament, aquest aïllament s'hauria de limitar a la prohibició de tenir tracte amb els altres reclusos. Per tant, no hauria d'interferir amb l'accés als representants legals i hi hauria d'haver, si més no, un contacte mínim amb la família. A més, no hi hauria d'haver càstigs complementaris, com ara un llit o una higiene de qualitat inferior, menys temps

⁴² Vegeu *Labita v Italy*, 6 d'abril de 2000 i *Hirst v United Kingdom (No 2)*, 6 d'octubre de 2005.

d'exercici, menys accés a material de lectura, o la prohibició de trobar-se amb els representants religiosos autoritzats. Les disposicions d'aquesta norma no pretenen regular els casos en els quals es prenen mesures per protegir la vida i la salut de la persona afectada o d'altres persones; tanmateix aquestes mesures no haurien de tenir com a resultat que es tracti el reclús en presó preventiva d'una manera inferior.

Personal

43. Aquesta norma posa en relleu que el treball amb reclusos en presó preventiva exigeix unes qualitats i una formació especials, a fi de garantir que es reconeguin plenament la situació diferent i les necessitats diferents d'aquests reclusos i que se'ls tracti de conformitat amb la seva situació i les seves necessitats. La formació hauria d'incloure instrucció per operar en un règim amb poques restriccions, per permetre que els reclusos passin més temps fora de les cel·les ocupats en activitats que tinguin sentit durant una part raonable del dia, i per ajudar en tasques com ara la redacció d'una sol·licitud de fiança, trobar un advocat i mantenir els vincles familiars. La formació també s'hauria de centrar en la capacitació del personal perquè es pugui ocupar adequadament de categories especials de reclusos en presó preventiva.

Procediments de queixes

44. És probable que, de tant en tant, els reclusos en presó preventiva percebin un element d'injustícia en la manera com se'ls tracta, bé individualment o com a grup. Això passarà fins i tot en les institucions de presó preventiva més ben gestionades. És important que hi hagi establert un conjunt de procediments que permetin que els reclusos en presó preventiva presentin les queixes que puguin tenir, i que ho puguin fer d'una manera que en garanteixi la confidencialitat. Per als reclusos en presó preventiva és especialment important que les queixes es resolguin amb rapidesa, perquè normalment només haurien d'estar detinguts per un període curt.